

Рецензия

за представения труд на
доц. д-р Емилия Кирилова Панайотова
във връзка с конкурса за професор
по направление 8.2. Изобразително изкуство,
(текстилен и интериорен дизайн)
от проф. д-р Бисера Вълева, СУ „Св. Климент Охридски“

В хабилитационния си труд доц. д-р Емилия Кирилова Панайотова е представила за рецензия монография и студия в областта на дизайна („Дизайнът. Как да го разбираме“, „Текстилен дизайн. Развитие и перспективи“), както и художествени произведения по обявения в Държавен вестник (бр. 2/08.01.2016г.) конкурс за „професор“ (текстилен и интериорен дизайн), за нуждите на департамент „Дизайн“, НБУ, направление 8.2 „Изобразително изкуство“, в който тя е единствен кандидат.

Доц. д-р Емилия Панайотова е родена в София. През 1971 г. завършва СОУ „Ф.Ж.Кюри“, а през 1977 г. специалност „Текстил и мода“ във ВИИИ „Николай Павлович“ (НХА), гр. София. В периода 1979-1980 е художник - проектант на модни колекции ЦНСМ – Червен бряг. В следващите две години (1981-1983) е водещ десенатор (проектиране и авторски контрол) в ЦНСМ. До 1987г. се занимава с проектиране на колекции за интериорен текстил и текстил за облекло в „ЕАБ – ВИТЕКС“. Две години (1987-1988) е художник - проектант в областта на рекламния дизайн в СГС на БСФС. От 1989 до този момент се реализира като успешен преподавател в средното и висше образование.

Началото на педагогическата дейност на доц. д-р Емилия Панайотова е свързана с преподаването на текстил в ССХ за приложни изкуства в годините 1977-1978 и от 1989г. до 2006г., като в периода 2002 - 2006г. е и директор на СХУ за приложни изкуства „Св. Лука“. От 2004 до 2006 г. работи като хоноруван преподавател в НБУ. От 2006 година е доцент в НБУ на основен

трудоу договор. Доц. д-р Емилия Панайотова заема длъжност „Програмен директор“ на БП „Мода“ и БП „Интериорен дизайн“ от 2009г, а от 2013 е член на ФС на БФ. Директор е на Програмния съвет на департамент „Дизайн“ (2014-2015г.).

В периода от постъпването си като хоноруван преподавател през 2004г. в НБУ до момента доц. Емилия Панайотова преподава различни дисциплини като: Основи на дизайна – I част; Основи на дизайна – II част; Уникални техники в текстила; Печатни техники в текстила – II част; Текстилен дизайн – II част; Печатни техники в текстила – I част; Текстилен дизайн – I част. Хорариумът ѝ от часове надхвърля необходимия за хабилитиран преподавател с учебно-изследователска/творческа дейност. Тя участва в разработването на бакалавърска програма „Мода“, магистърска програма „Дизайн на електронни издания и уеб сайтове“, магистърска програма „Мода и бизнес стратегии“, магистърска програма „Стайлинг“, като редовно ги актуализира. Доц. Емилия Панайотова е разработила всички курсове в областта на основите на дизайна, текстилния дизайн, принт техниките, уникалните техники в текстила. Тя е ръководител на проект финансиран от ЦФСР „НБУ в партньорство със One Design Week“ през 2014г, както и участник в три проекта свързани с текстилния дизайн и производство. Участва в пет конференции, рецензент е на три сборника с научни доклади.

Доц. д-р Емилия Панайотова има защитен докторат (2013г), множество научни публикации, както и респектираща художествена биография. Тя има самостоятелни изложби, участва в общи и групови изложби, организира и участва със студенти в арт проекти и конкурси. Впечатляват участията ѝ в изложби в чужбина и международни биеналета в Москва, Прага, Варшава, Берлин, Виена, Букурещ, Сомбатели, Страсбург, Торонто, Сао Пауло.

Емилия Панайотова има над 47 творби, свързани с интериорите на конкретна архитектурна среда. Това са: приемна сграда на ОНС-Кюстендил; правителствена резиденция "Перла"; административна сграда на ОНС-Благоевград; административна сграда в гр. Ловеч, ритуална зала в гр.София. Като следствие от

тази творческа активност тя има признания и награди, сред които и диплом от Квадриеналето на декоративно-приложните изкуства в гр. Ерфурт, Германия.

Реализираният дисертационен труд „Природни форми и дизайн. Системен подход при изграждане на жизнена среда” (2013г.) отразява научните ѝ и артистични интереси. Той е следствие на творческите търсения на авторката като художник, който съчетава пластично-естетическите си пристрастия с преподавателска дейност.

Работите, представените в хабилитационния труд, са в две взаимноподкрепящи се посоки – теоретична и артистична. Това са монографията „Дизайнът. Как да го разбираме“, студията „Текстилен дизайн” и художествени произведения от самостоятелни и общи изложби.

Представената за рецензия монография „Дизайнът. Как да го разбираме“ (2015г.) е интердисциплинарно изследване. Макар че на стр.201 авторката посочва, че подходът в дизайна е по-скоро трансдисциплинарен. Трудът обединява научна проблематика от областта на изкуствознанието, психологията, историята, теорията на изкуството и теорията на дизайна. В канавата на текста се разглеждат основни посоки в развитието на дизайна. Авторката анализира концепцията за устойчивия дизайн, набелязва тенденции за прилагането на информационно-цифровите технологии в сферата на дизайнерската дейност и логично има специален интерес към приложението на тези технологии в областта на текстилния и интериорен дизайн.

В монографията „Дизайнът. Как да го разбираме“ авторката представя тълкуването и разбирането за дизайна от няколко гледни точки – професионални и популярни. И в двата случая тя подхожда отговорно към обяснението и сложността на феномена „дизайн“. В изложението доц. Емилия Панайотова, без да игнорира професионалните критерии, борави с език достъпен и за по-широк кръг читатели. Трудът е разделен на седем глави, в които логично се проследяват зараждането, идеята за дизайна, психологическите и творчески процеси, структурните елементи и процесите на проектиране, видовете дизайн, както и перспективите пред дизайна въобще.

В началото на монографичното изследване (първата глава) е посочена връзката на дизайна, като съществена форма на знание и жизнената среда. Авторката набляга на разграничението между жизнената и околната среда като системи, които си взаимодействат, но не са идентични. Такова разграничение е важно за осмислянето на дизайна и се фокусира върху неговата същност. В тази глава доц. Емилия Панайотова много подходящо цитира Н. Луман и творчески адаптира съжденията му към основната си теза.

Втора глава на монографията аргументира тясната връзка между психологическата наука и разбирането на дизайна. Текстът фокусира вниманието върху важни психологични процеси, комплекс от персонално възприемане на особеностите при изграждане на жизнената среда, като това дава вариативност на творческия подход от страна на дизайнера. В тази глава, между 56 и 60стр. Емилия Панайотова се позовава на авторитети в областта на психологията като З. Фройд, К.Юнг, Дж. Кели, А. Маслоу, К. Роджърс и др.

Особено впечатлява задълбоченият анализ на творческия процес в трета глава. В тази част от изследването проличава обвързването на предходният текст за психологическите методи с творческите етапи, подкрепени от основните елементи от теориите на Т. Гардиф и Р Щернберг за процеса на креативно мислене. В монографията си Емилия Панайотова логично представя структурните елементи на дизайна - форма, композиция, цвят, знакови елементи (четвърта глава), както и много съществения процес на проектиране (пета глава).

Иновативен елемент на труда е частта, в която се изследва проектирането на жизнената среда. То се разглежда като системен процес състоящ се от дивергенция, трансформация и конвергенция приложени към процеса на изграждане на жизнената среда. Авторката прави естествен преход от процеса на проектирането, като един от елементите на дизайнерската дейност, към евристичните методи в дизайна (125стр.).

Основно качество в последния раздел от пета глава - техника за решаване на евристични задачи – е създаването и обобщаването на методологична

система. Подобни приложни методи предполагат и намират своето изражение в по-строги рамки. Емилия Панайотова дава широк диапазон за избор, като още в началото на изложението заявява, че отделните елементи на приложната техника могат да бъдат определяни от самия прилагащ посочения метод.

Като постижение на труда може да бъде отбелязана шеста глава, в която се анализират отделните видове дизайн. Главата започва с кратък, но съществен исторически прочит на различните художествени стилове, които имат непосредствено отношение към изграждането на естетичните елементи на жизнената среда. В раздела се представят основните елементи на дизайна приложен към жизнената „макро“ среда - архитектурния, интериорния, пространствения и ландшафтния дизайн. Специално внимание се отделя на дизайна пряко засягащ жизнената среда на човека като медицинския дизайн, промишления дизайн, дизайна на облеклото и аксесоарите и графичния дизайн. Прави впечатление аргументираността и системността на изложението, което способства за разбирането на основните етапи в развитието на отделните видове дизайн и корелацията между естетиката на дизайна и техническото развитие на човешката цивилизация.

В заключителната част на монографията (седма глава) е представен обзор на новите и най-новите тенденции в дизайна. Авторката ги е систематизирала като устойчив дизайн (обвързан с В. Папанек), екодизайн, технологичен дизайн. Посочени са причините за тяхното възникването, както и основните форми, в които те се овеществяват. И в тази част, както и предходните глави, е представено развитието на дизайна като тясно обвързано с развитието на науката и технологиите. Изводите, който доц. д-р Емилия Панайотова прави от описанието на перспективите пред дизайна е, че с развитието на материалните носители на дизайнерската дейност (навлизането на нанотехнологиите, проективните и информационните технологии и др.) предстои развитието на нови форми на дизайна.

Представената за рецензия обемна монография „Дизайнът. Как да го разбирате“ е задълбочено изследване, съсредоточено върху особеностите на

дизайнерската дейност. В труда се съчетават историческият анализ с анализа на най-новите тенденции в тази област, което е основно качество на изследването и постижение за автора.

Студията „Текстилен дизайн. Развитие и перспективи.“ детайлизира изследователския и научен интерес на доц. д-р Емилия Панайотова. Изследването представлява естествено продължение на разгледания монографичен труд на авторката, като материализира и фокусира творческия ѝ интерес на художник – дизайнер в областта на текстила. В съответствие с изискванията на подобен академичен текст, той е разделен на въведение, основни три части, заключение, цитирана и използвана литература. В контекста на дизайна въобще, авторката представя кратко и в същество текстилното производство и художествените особености на текстила като неотменна част от жизнената среда (интериорен дизайн, пространствен дизайн и дизайна на облекло). В оптималния исторически преглед, акцентът е поставен на развитието на текстилния дизайн в епохата на промишлената революция. Още във въведението Емилия Панайотова подчертава връзката на текстилното производство с творчеството със съждението, че „производството на платове дава възможност за реализиране на широк спектър от идеи, породени от най-бележитите творци на съвременното изкуство.“ (стр. 7).

Във втората част на студията са представени техническите и технологичните особености на производството на текстила в съвременността и тенденциите за развитието му. Определени са трите основни научни сектора, които имат съществено значение за развитието на текстилната промишленост и степента, в която всеки един от тях влияе върху нея.

Особено интересна е третата част от изследването („Текстила в облеклото“) фокусирана върху естетическите особености на текстилния дизайн. Независимо от утилитарната функция на този вид текстил, Емилия Панайотова очертава не само основните насоки на естетическите решения, а дори художествени реализации, които доближават облеклото до самостоятелно визуално изкуство (стр.25) – предмет на нейния целенасочен педагогически и

методически интерес.

Качество на изследването е паралелът, който авторката прави в целия текст, между развитието на технологиите и развитието на стиловете в изкуството, както и рефлексията на това развитие върху динамичната реализация на текстилния дизайн.

Художествените произведения на доц. д-р Емилия Панайотова, представени за хабилитация, са изпълнени в техниката на дигиталния принт върху ръчно направена хартия, дигитален принт върху винил, сублимационен принт върху текстил – памучен габардин, копринен сатен. Те са били представяни на различни изложби (самостоятелна изложба „Вятър в ръцете” галерия Арт Алея, София (2014), Международно триенале на графичните изкуства в галерията на СБХ, „Шипка” 6 (2014), Обща художествена изложба в галерията на СБХ, „Шипка” 6 (2015), Обща изложба на текстилното изкуство в галерията на СБХ, „Шипка” 6 (2015), с което имат своята популяризация в публичното пространство.

Артистичната философия на Емилия Панайотова е насочена към трансформация на авторски рисунки и проекти чрез специализирани компютърни програми за проектиране. Възможностите за манипулация на изображението чрез спецификата на новите технологии оказва влияние върху визуалната реализация в две посоки – художествена и технологична. В художествен аспект използването на текстури, четки, филтри, шаблони и различни ефекти, ѝ позволява да навлиза органично във визуалния образ и да го променя. От друга страна новите технологии дават възможност за директен печат върху различни материали и повърхности (керамика, стъкло, дърво, текстил, кожа, хартия и др), като тази възможност рефлектира върху изображението.

По този начин, чрез наслагването на материалност и образност, се осъществява наслагването на смисли, преплитане на послания, оформящи общото въздействие на работата. Творческият стремеж на Емилия Панайотова е както запазване на автентичността на образа, така и възможност за свободна

интерпретация от страна на зрителя. Особено интересна е работата „Вятър в ръцете III”, в която опозициите на едри ахроматични вертикали и ритъмът на цветни криви, освобождават въображението наслагвайки класически композиционни прийоми с цифрова обработка. В същия контекст е и „Вятър в ръцете I”. В тази работа премерената естетика на цвета създава едновременно динамика и баланс, елеминирайки противоречията между трудно съвместими изразни средства, като създава нова въздействаща образност.

Стойностни работи са „Сенки I” и „Сенки II”, в които монохромната цветност и цветовата опозиция на композиционните елементи, правят произведенията отрязъци от минало, носители на нееднозначното послание на реалност и спомен.

Емилия Панайотова преодолява и осмисля условностите в работата с класически и нови медии като демонстрира големите възможности, които смесването им дава и по този начин утвърждава личния си визуален език и художествено присъствие.

Всички представени за хабилитация работи са следствие от задълбочените научни, педагогически и артистични търсенията на доц. д-р Е.Панайотова, от подчертаният ѝ интерес към смесване на различни техники и материали, изобразителни похвати, жанрове и форми. Материализирането на творческата ѝ философия е изразено в преподавателската ѝ дейност, в артистичното разбиране за равнопоставянето на класическите и съвременни техники, на създаване на нова визуална образност оформяща облика на съвременното изкуство, овеществявайки концентрирани форми на познание.

В заключение, предлагам на уважаемите членове на научното жури да изберат на академичната длъжност **„професор“** по текстилен и интериорен дизайн доц. д-р Емилия Кирилова Панайотова.

проф. д-р Бисера Вълева

13.05.2016

